

ПИТЪР УОТС
ЕПИЛОГ: НА ПЪТ КЪМ
АНТИУТОПИЯТА С ЕДИН
РАЗГНЕВЕН ОПТИМИСТ

Превод от английски: Богдан Русев, 2015

chitanka.info

На живо съм доста весел човек. Оказва се, че хората се изненадват от това.

Не знам какво са очаквали: може би някакъв застаряващ пънкар с очна линия, облечен в черна кожа. Или бунтовник без кауза, роден с цяло поколение по-късно, отколкото трябва. Но доколкото изобщо съм известен, явно съм известен като Онзи, Който Пише Депресарски Разкази. Любимата ми фраза в подкрепа на това твърдение е на Джеймс Никъл: „Всеки път, когато установя, че желанието ми за живот е станало твърде силно, сядам и прочитам нещо от Питър Уотс“ — но този тип съвсем не е сам в убежденията си. Докато се чудех какво да напиша в това есе, пуснах едно бързо търсене в Гугъл за прилагателните, които най-често се използват за моите произведения. Прилагам кратък списък за илюстрация:

брутален
мрачен (често в комбинация с „безмилостно“)
параноичен
кошмарен
безкомпромисен
най-черните дълбини на човешката душа
грозен
суров
мизантропски
антиутопичен

Последните две се използват особено често. Когато потърсих в Гугъл собственото си име в комбинация с „мизантропия“ и производните на думата, получих около десет хиляди резултата; когато пуснах търсене за „Питър Уотс AND антиутопия OR антиутопия“, излязоха почти 150 000 (макар че е ясно, че няма как всичките да са за мен).

Настоявам да отбележа, че това описание далеч не отговаря на истината.

Харлан Елисън е публикувал един сборник със свои разкази (Deathbird Stories), който започва с хиперболично „Предупреждение от автора“ за евентуалните емоционални вреди, които може да причини

прочитането на цялата книга наведнъж. Аз не съм такъв човек. Никога няма да ви извъртя такъв номер — защото, ако трябва да съм съвсем честен, според мен изобщо не пиша толкова депресивни истории.

Вижте разказите в тази книга. „Нещата“ е фенско произведение, написано в знак на уважение към един от любимите ми филми — което, за моя собствена изненада, се оказва и разсъждение по темата за мисионерската мисия. „Облаци“ е чиста измишльотина, за която не съм направил и грам проучване — импровизирана фантазия, която се роди от репликата на една моя бивша приятелка, след като тя веднъж погледна през прозореца и каза: „Погледни тези гръмотевични облаци — изглеждат като живи“. „Очите на Бога“ задава въпроса дали би трябвало да определяме един човек като чудовище заради желанията му или заради действията му. А „Островът“ започна като среден пръст, който исках да покажа на всички мързеливи писатели, които всеки път прибегват до помощта на космически портали, когато се сблъскат с проблема за разстоянието. Нито един от тези разкази не е антиутопичен в смисъла, в който е антиутопичен например *The Sheep Look Up* на Джон Брънър.

А в тази книга има и благоговение. Прозирна форма на живот, достатъчно голяма, за да обгърне цяла звезда; русалки, които се стрелкат през сияйни нощни пейзажи на океанското дъно; заблудено Нещо с еволюционна биология, която реабилитира идеите на Ламарк. Дори в мисълта за необятен, бавен интелект в облаци има някаква старозаветна красота. Доколко успяват да го предадат самите разкази, е въпрос, на който можете да отговорите само вие — но нещата, които се опитват да опишат, поне според мен граничат с възвишеното.

Представата за света, която лежи в основата на тези разкази, може би не е по вкуса на всички. Хората не са свикнали да приемат как най-благородните им мечти и надежди могат да се принизят до детерминистичното провеждане на химични реакции в черепната кутия например. Някои може би не са готови за мисълта, че мозъчният ни ствол продължава да определя какво правим наистина, независимо от претенциите на разглезената мозъчна кора. За някои хора дори най-фундаменталните основи на човешката биология — например фактът, че еволюцията ни е създала случайно и постепенно, с помощта на същите процеси на основата на пробата и грешката, които са оформили всяка друга форма на живот на тази планета — са

равносилни на лична обида. Но там, откъдето идвам аз, тези идеи не се смятат за мрачни. Това е просто биология: неутрална, емпирична, полезна. Аз съм отраснал с тези идеи; според мен те са готини. Никога не ми е хрумвало да си прережа вените, докато пиша нещо подобно. Ако вие се чувствате така, докато го четете... ами, това си е ваш проблем.

Признавам, че може би някои от моите светове не са място, където бихте искали да живеете. Аз също не бих искал Уолтър Уайт за съквартирант; но това не означава, че сериалът *Breaking Bad* е антиутопичен. Светът, в който се развива действието, не определя сюжета; той не определя дори темата на произведението. Аз да съм антиутопичен писател? Това е все едно да настоявате, че *CSI* е сериал за автомобилната индустрия, защото във всеки епизод се виждат толкова много коли.

И така е по-добре, защото истината е, че аз не съм много добър в създаването на антиутопии. Най-малкото защото моите светове въплъщават една почти наивно оптимистична представа за човешката природа.

Помислете за това: самите ние живеем в свят, в който глобалните финансови институции проверяват кандидатстващите за работа за симптоми на социопатия — но не за да отстранят социопатите, а за да ги наемат. И дори след като тези институции вкараха световната икономика в блатото — както се оказва, напълно съзнателно — другите институции, които би трябвало да ги контролират, изрично заявиха, че независимо какви закони са нарушени, никой няма да отиде в затвора. Няма как да се измисли по-добра илюстрация за това, че светът е лудница, управлявана от тирани — и това са добрите, лидерите на така наречения „свободен свят“.

Но в моите произведения няма да намерите хора като Голдман Сакс. Нито Дик Чейни или Осама бин Ладен. Никой не започва войни под предлог, че защитава свободата, за да помогне на приятелчетата си в петролната индустрия да спечелят повече пари; никой не оправдава масовото убийство с божествената промисъл. Папата се споменава съвсем за кратко в края на трилогията ми за хората от разломите, но само за да се уточни, че е избягал в изгнание, ненавиждан и преследван заради тормоза, който неговата корпорация традиционно

упражнява върху по-слабите; това сигурно е поредният пример за моята лъчезарна наивност.

Разбира се, в света на Уотс се случват лоши неща, но в общия случай това става само за да се предотвратят още по-лошите. Джасмин Фицджералд изкормва съпруга си като риба, но само за да спаси живота му. Безименният разказвач в „Повторение на миналото“ съзнателно предизвиква посттравматичен синдром в собствения си внук, но само за да спаси душата му. Патриша Роуан (отново от книгите за разломите) дава разрешение за унищожаването на северозападното тихоокеанско крайбрежие, което ще доведе до толкова косвени човешки жертви, че и войната в Ирак ще се засрами, но тя не го прави, за да подплати банковата си сметка; тя се опитва да спаси проклетия свят. Всеки от общо петте читатели на моя роман Behemoth би могъл да приведе невъздържания сексуален садизъм на Ахил Дежарден като доказателство за това, че той е класически двуизмерен злодей — но дори този герой не носи вина за това, което прави. Той е дълбоко морален човек, но е лишен от съвест по неврохимичен път от друг герой, който (отново с най-добри намерения) е искал само да го направи свободен.

Аз просто не мога да пиша за истински злодеи. Веднъж се опитах. Използвах един човек, когото познавах в действителния живот, като вдъхновение за един от героите в Starfish. Не беше краен случай, разбира се — не беше нито изнасилвач, нито убиец, а най-обикновен мазен опортюнист на дребно, който направи кариера, като си приписваше заслуги за постиженията на другите и променяше научните си убеждения по такъв начин, че да ги продава на най-висока цена. Но се оказа, че не съм способен да предам достоверно дори това кокошкарско вероломство; когато го описах такъв, какъвто го виждах наистина, той излезе някаква карикатура. Единственият начин да убедя самия себе си в неговото съществуване беше да му придам повече дълбочина и да го направя по-достоеен за съчувствие, отколкото беше неговият вдъхновител от реалния живот.

Не мога да описвам както трябва и фундаменталистите. Когато се опитам да пиша за човек, който вярва в библейския креационизъм, винаги излиза някаква снизходителна пародия от самодоволно елитарна позиция. По тази причина всичките ми герои, които стигат до публикуване, създават впечатлението за някаква алтернативна вселена,

където дори боклукчиите имат бакалавърски степени по точни науки. Лени Кларк по същество е монтьор в електроцентраля, но никога няма да ѝ хрумне да отрича промяната в климата. Ким и Андрю Горавич са доста скапани родители, но дори те не са толкова скапани, че да ги срещнете на протест срещу ваксините. Дори безименният овдовял баща на Джес — свит от ужас пред могъщите сили, за които има съвсем смътна представа — описва секса с чудновата ерудирана терминология: „поредната двойка бозайници, които се опитват максимално да увеличат вероятността за оцеляване на вида, преди да се стовари следващият удар“.

И въпреки това, светът се намира в това плачевно състояние най-вече защото съвсем реални хора съвсем реално отричат еволюцията и промяната в климата, както и защото 85% от населението на Северна Америка вярва в съществуването на невидим небесен вълшебник, който ще ви изпрати в някаква космическа версия на „Дисниленд“, след като умрете, така че защо да се интересувате от съдбата на ципокрилите насекоми. Тук, в реалния живот, тези хора са мнозинство; но в света на Уотс няма да ги срещнете никъде. (Добре де, това не е съвсем вярно: сюжетът на Echographia се занимава със съществуването на всемогъщо, чудотворно божество и с живота на изключително интелигентните хора, които го изучават. Но мога да ви гарантирам, че този Бог няма нищо общо със стандартните божества от светите писания.) Би могло да се каже, че аз изобщо не пиша за истински хора. Въпреки всичките си лични демони, въпреки мизерията на световите, в които живеят, моите герои са по-скоро някакво олицетворение на платонични идеали, отколкото реални човешки същества.

Освен това би могло да се твърди, че след като съм прекарал по-голямата част от съзнателния си живот в компанията на учени и академици, просто не познавам достатъчно различни хора, за да описвам по-различни герои. Може и така да е.

Не твърдя, че светът, в който се развива действието на моите истории, не е антиутопичен. Да вземем например трилогията за хората от разломите. Отчаяният опит да се предотврати окончателният колапс на околната среда, неврохимично поробените бюрократи, които решават коя част от света да унищожат днес, за да удържат напора на поредната чума, експлоатирането на жертви на сексуален тормоз, за да

работят в електроцентралите на океанското дъно — всичко това са неща, които няма да видите по телевизионния канал Hallmark.

Но в един съвсем реален смисъл не съм ги измислил аз; всичко това са съществени характеристики на всяка достоверна визия за бъдещето. В крайна сметка, основната отличителна черта на научната фантастика — онова, което я разграничава от магическия реализъм, хоръра и всички останали жанрове на фантастичната литература — е определението „научна“. Научната фантастика би трябвало да бъде поне донякъде научно достоверна в екстраполациите, които прави, за да стигне от „тук“ до „там“.

А къде бихме могли да стигнем, ако тръгнем от „тук“? Ако началната ни точка е свят с население от седем милиарда хоминиди, които не могат да контролират апетитите си, заличават по тридесет биологични вида на ден с тежестта на собствения си въглероден отпечатък и са твърде заети да отричат еволюцията и да сглобяват дронове-убийци, за да забележат, че полярните ледове се топят? Как може да се пише достоверно за едно близко бъдеще, в което по някакъв начин сме успели да предотвратим наводненията и войните за вода, в което не сме заличили цели екосистеми и не сме превърнали милиони хора в екологични бежанци?

Не може. Този кораб — този огромен тронав кораб, голям колкото цялата планета — вече отплава от пристанището и никога повече няма да се върне. Единственият начин да предотвратим всички тези последствия към 2050 година е да разказваме друга история, в която сме се отнесли сериозно към промените в климата още през седемдесетте години на миналия век — но в такъв случай вече не говорим за научна фантастика, а за фентъзи.

Затова, ако произведенията ми са антиутопични, причината не е в моята особена привързаност към антиутопиите; причината е в това, че действителността вече ме е принудила да живея в антиутопия. Когато се пише за близкото бъдеще, съсипаната околна среда вече не е въпрос на избор. Единственото, което ми остава, е да си представям как ще реагират моите герои на съдбата, която им е отредена. Фактът, че те прибягват до имплантирането на фалшиви спомени и неврологични окови в служителите си и нареждат изгарянето на десет хиляди невинни бежанци, не е антиутопичен. Антиутопичното е наследеният от тях свят, в който тези ужасяващи действия са най-

добрите възможни варианти, в който всяка алтернатива е още по-лоша; свят, в който хората извършват масови убийства не защото са садисти или социопати, а защото се опитват да причинят възможно най-малка вреда. Този свят не е създаден от моите герои. Това просто е светът, който ние сме им оставили.

В света на Уотс няма истински злодеи. Ако искате да видите злодеи, знаете къде да ги потърсите.

Светът на антиутопията невинаги е нещастно място. Както се оказва, съществуват и антиутопии, в които е съвсем възможно да се чувствате щастливи като зайчета. Огромен брой хора през целия си живот дори не осъзнават, че живеят в антиутопия — и са в състояние да преживеят пълното пропадане от свободата в тиранията, без дори да забележат тази промяна.

В крайна сметка, всичко опира до склонността на човека да се отклонява от пътя.

Представете си живота си като път, който води през времето и обществото. От двете му страни има огради, окичени с табели: „Преминаването забранено“, „Не газете тревата“, „Не убивай“. Това са ограниченията на вашите възможни действия — законовите рамки на приемливото поведение. Имате право да обикаляте където си искате между тези огради — но ако ги прескочите, поемате риска да усетите върху себе си тежестта на закона.

А сега си представете, че някой започне да приближава тези огради една към друга.

Как ще реагирате — и дали изобщо ще забележите — изцяло зависи от това доколко сте се отклонявали преди този момент. Много хора не се отклоняват от средата на пътя през целия си живот и нямаше да се отклонят, дори да нямаше огради. Това са хората, които изобщо не разбират за какво толкова хленчат всички радикали; все пак техният живот изобщо не се е променил. За тях няма никаква разлика дали оградите се издигат точно до банкета на пътя, или са толкова далеч на хоризонта, че не се виждат.

Но за останалите от нас е само въпрос на време да се отклоним донякъде, където преди винаги ни е било разрешено да ходим, и да се натъкнем на оградата, която изведнъж се е озовала на това място.

Когато се случи това, може би ще се изненадате колко са се приближили тези огради, докато не сте внимавали. Аз със сигурност

останах изненадан. Не съм това, което човек би нарекъл „заковавял престъпник“. Попадал съм по-често в малката бяла стая на митническата служба, отколкото би могло да се очаква при „случаен“ подбор за проверка на преминаващи пътници, но според мен причината за това е неспособността на средностатистическия митнически служител да възприеме идеята за работа на свободна практика: „Консултант по биостатистика и писател? Какво означава това, по дяволите?!“ (Преди няколко години — когато все още не ми бяха забранили официално да влизам в САЩ — реших да се позабавлявам и да напиша „мастурбация“ в графата „Професионални занимания“. В такива случаи е препоръчително да бъдете на летището поне четири часа преди обявения час на полета.) Едно време сигурно можех да бъда обвинен, че контактувам с „теуоуисти“ — когато баща ми беше жив. (Баща ми беше пенсиониран свещеник и генерален секретар на баптистката църква в Онтарио и Квебек, който се бе сдобил с досие в CSIS заради усилията си в помощ на такива непатриотични групировки като „Амнести интернешънъл“. CSIS, от своя страна, е канадският еквивалент на ЦРУ, макар и с годишен бюджет от нещо като 43 долара и 26 цента. Основното, с което е известна тази организация, е склонността да потегля със служебния си автомобил, след като е забравила на покрива му куфарчето, пълно с документи с гриф „Строго секретно“, докато е отключвала колата.) Но това беше отдавна, а сега не виждах никаква причина летящите терминатори на Обама да се възбуждат от физиономията ми, след като я пуснат през програмата за разпознаване на лица, които биха представлявали интерес за службите.

С това не искам да кажа, че не си давах никаква хипотетична сметка за влошаващото се състояние на гражданските права на северноамериканския континент. Но все пак, като бял мъж със сравнително спокоен и уреден живот, моята информираност за този процес беше по-скоро от втора, отколкото от първа ръка. И така, докато се прибирах в Торонто заедно с един приятел, след като бяхме пътували до щата Небраска, аз очаквах да бъда спрял на канадската граница от канадски гранични служители. И очаквах, ако решат да претърсят превозното средство, първо да ме информират за това и да ме помолят да отворя багажника. (Да, това е официалният протокол за действие в такива ситуации. Потвърди го самият говорител на

американската гранична полиция, докато даваше информация на медиите за моя случай.)

И след като не се случи нищо подобно — а вместо това ме спряха гранични служители на САЩ, на два километра от канадската граница, и когато погледнах през рамо, видях нетърпеливите граничари, които вече ровеха в багажа ни като тежковъоръжени мравки — аз не очаквах никакви сериозни неприятности, когато излязох от колата, за да попитам какво става.

Представям си, че към този момент известен брой от читателите вече подигравателно въртят очи към тавана. Естествено, че е станало така. „Човек никога не бива да излиза от превозното средство, ако не му наредят да го направи. Човек никога не бива да гледа служителите от гранична полиция в очите. Човек никога не бива да задава въпроси; ако прави всичко това, така му се пада.“ Аз нямам какво да кажа на тези хора. Но на останалите от вас ще кажа: вижте докъде сме се докарали. Криминализирали сме очакването за разумно общуване с хората, за които се предполага да ни защитават. И другите хора одобряват това.

(Едно от нещата, които обикновено забравяме за класическото произведение на Рей Бредбъри „451 градуса по Фаренхайт“ е това, че забраната на книгите не беше въведена насилствено от някаква тиранична власт. В този антиутопичен роман обикновените хора просто не искаха да четат.)

През следващите няколко месеца научих повече за съдебната система в щата Мичиган, отколкото ми се искаше да знам. Научих например за една чудотворна разпоредба — наречена 750.81(d) — която комбинира всичко от убийството до „отказ за подчинение на законно издадено нареждане“ в един малък престъпен комплект. Разпоредбата съдържа почти половин страница текст с определение на термина „служебно лице“; но никъде не обяснява какво прави едно нареждане „законно“. Ако ви се случи да преминавате границата и някое „служебно лице“ ви нареди да застанете на четири крака и да лаеете като куче, не забравяйте за това. (И още един забавен факт: според законите на САЩ „границата“ в действителност е зона, която се простира на сто мили разстояние в двете посоки от линията на географската карта. Атмосферата на отсъстващи граждански права, с която се срещате при граничните служби — претърсвания без съдебно

нареждане, задържане без причина и всичко останало — се простира по цялата ширина на тази ивица. Ако на някой граничен патрул му хрумне да разбие с ритник входната врата на някакъв нещастник, който живее в Потсдам, щата Ню Йорк, почти никой не може да направи нещо по въпроса; това се води „претърсване на границата“ и не подлежи на обичайните законови ограничения.)

В крайна сметка, разбира се, аз бях осъден. Не за покушение, дори да сте чували обратното. Съдът установи, че от моя страна не е имало никакви прояви на насилие, включително обидни думи или повишен тон, въпреки твърденията на обвинението, че съм се „съпротивлявал“ и съм се опитал да „удуша полицейски служител“. (И до ден-днешен не мога да разбера защо изобщо бяха изказани тези твърдения; от обвинението със сигурност са били наясно, че другият пътник в моята кола е видял всичко и ще свидетелства, че това са глупости. Кое то и стана.) В крайна сметка, на обвинението се наложи да се задоволи с това, че точно след като няколко пъти ме бяха ударили в лицето и точно преди да ме напръскат със спрей, ми бяха наредили да легна на земята — и вместо незабавно да се подчиня, аз бях казал: „Но какъв е проблемът?“. Нямаше никакво значение, че ме бяха ударили в лицето, нито че граничните служители бяха излъгали под клетва. (Съдебните заседатели взеха решение да не приемат свидетелските показания на нито един от тях, защото — както се изрази официално един от заседателите — граничните служители „не се бяха разбрали какво да говорят“.) Нямаше значение и това, че дори държавният департамент за национална сигурност, привикан по спешност от Детройт с надеждата да подкрепи обвинението (след като според оригиналната документация бях арестуван за „покушение срещу федерален служител“), отказа да участва в процеса, след като бяха разпитани всички замесени. Нямаше значение дори това, че някои от съдебните заседатели публично заявиха, че пред съда вместо мен трябваше да бъдат изправени граничните служители. Разпоредбата 750.81(d) ги задължи да ми издадат обвинителна присъда.

Важно е да се отбележи, че случилото се с мен не беше злоупотреба със закона. Законът функционираше точно така, както се очаква от него: даваше картбланш на властта, като в същото време криминализираше всяко действие — дори задаването на въпрос — което не представлява незабавно и безусловно подчинение. Живеем в

общество, където законите са създадени не да защитават населението, а правото на тормоз върху населението, при почти всякакви обстоятелства.

Говоря за САЩ, защото там се сблъсках с моята лична ограда; освен това повечето от читателите ми живеят в тази държава. Но за да не си помислите, че съм поредният самодоволен канадец, който се е включил в модерното занимание да се оплюват тъпите американци, нека да подчертая, че не поставям по-висока оценка и на собствената си страна. Канадското правителство редовно запушва устата на собствените си учени и в момента се занимава с отмяната на дори най-основните екологични регулации, с които преживявахме досега. Торонто, моят роден град, стана арена на най-голямото нарушение на граждански права в историята на Канада, по време на протестите на срещата на G20 през 2010 година: над хиляда души бяха арестувани и задържани, повечето от тях — без официално отправени обвинения. (За да бъдем съвсем точни: арестувани бяха 1118 души; обвинени бяха 231; 24 от тях се признаха за виновни; 0 от тях получиха обвинителна присъда.) Стотици демонстранти бяха блокирани от полицията в продължение на часове под ледения дъжд: с нареждане да напуснат определен район, възпрепятствани да напуснат друг и арестувани за неподчинение. Бяха извършвани случайни въоръжени претърсвания по домовете в 4 сутринта, за да не би някой активист да реши да извърши престъпление по-късно през деня. И разбира се, купонът нямаше да бъде истински, ако не включваше и традиционния побой над невъоръжени протестиращи, които не оказват съпротива, извършен от полицаи със скрити номера на значките, които впоследствие отправиха обвинения за „покушение срещу полицейски служител“ срещу собствените си жертви. Да благодарим на боговете за видеокамерите в мобилните телефони. Да благодарим на боговете за YouTube.

Ако се изкушавате да изтъкнете, че Северна Америка — при всички авторитарни злоупотреби с властта — все още е пример за свободна държава в сравнение с такива като Иран, комунистически Китай или Северна Корея, аз няма да споря с този аргумент. Нещо повече, ще го подчертая. От централната част на Лондон, наситена с охранителни камери повече от всяко друго място на света, до полицейското управление в Торонто, което арестува хора за отказ да се подчинят на закони за претърсване и задържане, които не съществуват

в действителност, систематичната злоупотреба с гражданските права явно е характерна черта на всички свободолюбиви демокрации по целия свят. Това очевидно е най-доброто, на което сме способни.

На живо аз все още съм доста весел човек. Оказва се, че хората се изненадват от това.

Особено сега.

Задавали са ми въпроса дали скорошните ми преживявания са променили представата ми за света, дали тангото ми със съдебната система на САЩ ще роди още по-мрачни визии за бъдещето. Не мисля. Все пак не бях съвсем невежа по отношение на тези неща, преди да се случат лично на мен; един или двама журналисти дори подчертах паралелите между действителните ми преживявания и нещата, които съм причинил на въображаемите си герои, все едно моите фантазии за полицейската бруталност по някакъв начин са предвидили бъдещето само защото действието в тях се развива там.

Но ако представата ми за света изобщо се е променила, тя е станала по-ведра. В крайна сметка, аз излязох от цялата история сравнително невредим; получих обвинителна присъда, но въпреки всички усилия на обвинението, не отидох в затвора. В скоро време — а може би завинаги — няма да бъда добре дошъл в САЩ, но това вече ми се струва почетен знак, а не професионално затруднение.

По един съвсем реален начин, аз победих.

Повечето хора нямаше да успеят. Повечето хора, изправени срещу враждебна бюрокрация с дълбоки джобове и съвсем символична отчетност, щяха да бъдат погълнати на една хапка. Щяха да се предадат, независимо дали са виновни; щяха да сключат отчаяни извънсъдебни споразумения, за да избегнат съсипващите съдебни разходи. Ако обвинените някак си бяха успели да съберат смелост да отвърнат на удара, щеше да ги очаква неравна битка, живот зад решетките и дългове, които щяха да изплащат с години. Щатът Мичиган ви таксува за времето, което прекарвате зад решетките: по тридесет долара на ден, все едно сте пренощували в някакъв шибан мотел, все едно сами сте решили да останете в затвора заради обслужването по стаите и кабелната телевизия. Колкото по-дълго време прекарате в затвора, толкова по-голяма е сметката, която ви натикват в лицето, когато излезете оттам.

Вече спрях да получавам малките жълти картички по пощата. Може би са се отказали, може би са ми изгубили следите, след като се преместих, а може би заради факта че се намирам от другата страна на международна граница, не си струва да ме преследват за цената на една-единствена нощ в пандиза. Но за горките копелета, с които споделих консервирания боб и газираните безалкохолни напитки, няма да има нито защитна граница, нито убежище, нито миг покой. Ако прекарат една година в затвора, ще излязат оттам с дълг за десет хиляди долара. А дори техният проблем е нищо работа в сравнение с този на една семейна приятелка — нейният съпруг беше политически активист и изчезна безследно в Латинска Америка, а самата тя бе групово изнасилена и роди в затвора. След като си поговорите с такъв човек, вече не ви се занимава да се оплаквате от несправедливостта на съдебните капани в щата Мичиган.

На мен много ми помогнаха. Половината интернет се вдигна да ме защитава. Благодаря на Дейв Никъл, Кори Доктороу, Патрик Нилсън Хейдън и Джон Скалзи — благодаря и на безбройните хора, които усилиха сигнала и бръкнаха в собствените си джобове, за да участват в моя фонд за съдебни разходи; така успях да изляза от цялата история не по-беден, отколкото бях в началото. И успях да изляза окрилен: вижте само колко приятели съм имал, без да знам за това. Вижте какви излязоха властите в очите на общественото мнение. Вижте какво може да се постигне с възмущение и гняв, когато камъните се преобърнат с ритници и слънцето освети онова, което се крие под тях. (В Порт Хурон вече има табели, които предупреждават пътниците за евентуално претърсване на излизане от страната; все е нещо.) За един бял мъж от средната класа с влиятелни приятели има толкова много причини да не губи надежда.

И много хора в тази привилегирована демографска група сякаш наистина не губят надежда. Веднъж бях на едно събитие, на което Кори Доктороу и Чайна Миевил си бърбяха за вродената доброта на човечеството и за споделеното си убеждение, че в огромното си мнозинство хората са почтени и честни. Друг път самият аз бях на сцената и спорех с Министър Фауст дали научната фантастика може да бъде „щастлив свят“, и тогава се появи същата теза: Министър твърдеше, че огромното мнозинство от хората, с които се е срещал самият той, също са били добри хора. Според него проблемите, пред

които сме изправени като биологичен вид — нетърпимостта, късогледата алчност, непрестанно нарастващите заплахи от промяната на климата, експлоатирането на екосистемите и плаващите острови от безсмъртни пластмасови боклуци с размерите на шибаното Саргасово море — се дължат единствено на малцината деспоти и социопати, които оглавяват силовите структури в този свят и серат върху него в името на собственото си облагодетелстване.

Приемам този аргумент, поне до известна степен; дори в най-мрачните моменти, когато системата се изправяше в пълен боен ред срещу мен, на най-неочакваните места просветваха светли точки. Като онази служителка от гранична полиция, която отказа да подкрепи колегите си и свидетелства, че не ме е видяла да извършвам действията, за които бях обвинен. Като съдебните заседатели, които бяха задължени да приемат обвинителна присъда, но след това публично се изказаха в моя подкрепа (една от тях дори застана до мен, когато обявяваха присъдата, за да демонстрира подкрепата си — с което си спечели продължително ходене по мъките с полицейски тормоз и произволно нахлуване в дома ѝ). Като съдията, който ме пусна на свобода с една малка глоба и си призна, че не би имал нищо против да седне да пие по бира с човек като мен.

Всичко това са причини да продължа да се надявам. Но гневът си остава — дори ако всички останали са прави за вродената доброта на обикновените хора. Особено ако са прави защото как иначе да наречем един свят на почтени обикновени хора, мачкани под ботушите на деспоти и социопати, ако не „антиутопия“? Продължавайте да разказвате народните си приказки за добри сърца и лично изкупление, продължавайте да сочите към малките обнадеждаващи свещички, които горят на нивото на улицата; но аз не мога да си затворя очите за мрака, който ни притиска отгоре, и за глобалната дисфункция, заради която целият ни свят потъва все по-надолу, въпреки ангелите на добрите ни сърца. Аз дори не вярвам напълно в тези ангели — дори в щастливото царство на обикновените хора. Зимбардо и Милграм не са създали убийци и мъчителни с прочутите си експерименти; те просто са им дали възможност да се проявят. И не само психопати и извратени деспоти палят високопроходимите си автомобили, охранявани с динозаври, за да изминат разстоянието от две пресечки до

супермаркета. Онези пластмасови острови в Тихия океан са създадени точно от обикновените хора.

Тук долу, в подземието, моят гняв никога не си отива напълно; и това казва повече за мен, отколкото може би си мислите, защото аз не вярвам, че истинските мизантропи като цяло изпитват гняв. Горчивина, естествено. Цинизъм, дълбоко. Но гняв?

Може и да не харесвате особено тениите, но като цяло не им се ядосвате. Може и да поискате да заличите рака от лицето на Земята, ако ви се отдаде такава възможност, но не защото от самата мисъл за рака побеснявате. Не обвинявате нещо заради това, което прави по принцип, което винаги е правило, което очаквате да прави.

Ядосвате се само ако очаквате повече от него.

Според голям брой читатели произведенията ми ясно показват, че аз съм мизантроп. Но според мен именно моят гняв лишава от основание това определение. Гневът ми се усеща в толкова много от нещата, които съм написал: в разпадащата се цивилизация от трилогията за разломите; в историята за Острова, който предава вярата на Съндей в него; в съдбовното откритие на анонимния посланик, че да си забиваме нож в гърба, е в самата ни природа. Един истински мизантроп никога нямаше да изрази такъв гняв; един истински мизантроп просто щеше да сбърчи нос от отвращение, да свие рамене и да се извърне с надменно безразличие. „Ама разбира се. Какво друго сте очаквали?“

Точно затова не мога да описвам убедителни злодеи. Точно затова излязох от онази кола през 2009 година, макар че всички знаят правилата, макар че всички сме чували за това: „Не се ебавай с онези копелета на границата, дори не ги поглеждай в очите. Знаеш ли какво ми се случи на мен миналата година?“

Защото дълбоко в себе си аз все още не мога да повярвам напълно, че злодеите изобщо съществуват. Независимо какво съм прочел или чул, аз просто не мога да повярвам, че е възможно някой да ви пребие само защото сте решили да зададете един обикновен, разумен въпрос.

През повечето време, разбира се, аз съм много далеч от истината. И затова се ядосвам — защото съм очаквал нещо по-добро. И продължавам да очаквам нещо по-добро, дори сега. И макар че това в най-добрия случай може да бъде описано като неотклонна и

благородна глупост, аз продължавам да се държа така, все едно хората наистина са по-добри — както в измислените светове, така и в истинския.

И знаете ли какъв ме прави това по определение?

Оптимист.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.